

УДК 33.338

Ю.О. Дідович, В.В. Маргітч, К.І. Латинін, І.В. Чекан

Ужгородський національний університет

**ТАКСОНОМІЧНИЙ ПІДХІД
ДО ВИВЧЕННЯ СУТНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Y. Didovych, V. Marhitych, K. Latynin, I. Chekan

Uzhhorod national university

**TAXONOMIC APPROACH
TO THE STUDY OF THE STRATEGIC MANAGEMENT**

Стаття присвячена проблематиці виявлення сутності стратегічного управління, чому слугує застосування таксономічного методу. Його сутність дозволяє виявити основні ознаки сучасних підходів та провести їх класифікацію. Дослідження дозволило виділити три групи точок зору на сутність стратегічного управління, які панують в сучасній науковій думці. Запропонована класифікація містить технологічний, структурний та інтегральний сигнали.

Ключові слова: *стратегічне управління, науковий підхід, таксономія, класифікація, ознака, технологічність, структурність, інтегральність.*

Стаття посвящена проблематике выявления сущности стратегического управления, чему служит применение таксономического метода. Его использование в данной работе позволяет выявить основные признаки современных подходов и провести их классификацию.

© Дідович Ю.О., Маргітч В.В., Латинін К.І., Чекан І.В., 2016

Исследование позволило выделить три группы точек зрения на сущность стратегического управления, господствующих в современной научной экономической мысли. Предложенная авторами классификация содержит технологический, структурный и интегральный признаки.

Ключевые слова: *стратегическое управление, научный подход, таксономия, классификация, признак, технологичность, структурность, интегральность.*

The article is about identifying the essence of strategic management, which is the use of the taxonomic method. Its use in this paper reveals the main features of modern approaches and spends their classification. An important focus of research essence of strategic management acts taxonomy that allows to create the groups of the modern approaches and to identify the main features of the phenomenon under study, and this in turn provides opportunities to identify its categorical content.

Analysis of publications showed some limitations of current approaches to classification essence of strategic management, which gave the possibility to offer all combine approaches on three grounds. This classification lets to understand the theoretical content of the strategic management and gives opportunity for practical sphere of management to determine the main points of strategic actions of the economical system.

The first group of approaches is combined on the basis of technological sign, which includes process, function and strategic management decisions points of view. The decision making point of view on the strategic management in this group of approaches is connected only with ideas in term of which the decision is consider as an action set. This group provides emphasis in the approach to a sequence of actions that leaders must make the economic system in the process of strategic management.

The second group attributed approaches is combined on the basis of structuring. This group of approaches is connected with the essence, containing an assessment of the constituent elements of

strategic management. To this category it is classified the institutional and systemic approaches.

The third group is called integral; it attributed approaches that combine technological features and structural principle. This group of the approaches referred position management decisions and conceptual approach. Integral group combines other approaches, which are not suitable for the first and second groups.

Keywords: *strategic management, scientific approach, taxonomy, classification, indication, technological, structural, integral.*

Постановка проблеми. Важливим напрямком формування конкурентних переваг в умовах посилення мінливості ділового середовища, виступає впровадження новітніх методів управління та організації економічної діяльності, які дозволяють оптимально використовувати внутрішній потенціал та враховувати загрози та можливості навколишнього оточення.

Серед таких методів особливе місце займає стратегічне управління, прийоми та методи якого забезпечують реалізацію довгострокових цілей економічної системи та створення стійких конкурентних переваг. Все це обумовило створення наукової ситуації, в межах якої проблематика впровадження стратегічного управління опинилася в центрі уваги закордонних та вітчизняних науковців. Сучасні теоретики присвячують свої дослідження методико-методологічним та логіко-процедурним основам стратегічного управління, що є, на наш погляд, позитивним, але одночасно недостатнім внаслідок відсутності уваги до дослідження сутності стратегічного управління як конкретного виду діяльності, вивчення якого доцільно проводити за допомогою метода класифікації. Саме класифікація шляхом ділення певних явищ на групи згідно певної ознаки дозволяє виявити сутність цих явищ, осмислити їх змістовне навантаження. В процесі здійснення класифікації сучасних підходів до стратегічного управління доцільно враховувати таксонометричні вимоги,

що дозволяє виділяти ключові характеристики групи явищ, що сприяє окресленню їх сутності.

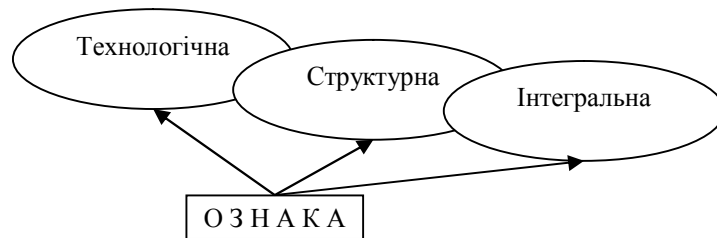
Огляд останніх досліджень та публікацій. Сучасну класифікацію методологічних підходів до сутності стратегічного управління окреслює В. Пастухова, пропонуючи виділяти процесний, функціональний, інституціональний та концептуальний підходи [1. С.10]. Найбільш розширеною є типологізація з тринадцяти наукових підходів, яка пропонує наступні рубрики: комплексний підхід, який враховує комплекс ресурсних, організаційних, інституціональних та інших аспектів, а також взаємозв'язок між ними; інтеграційний, що спрямований на дослідження та підсилення взаємозв'язків між окремими підсистемами та елементами системи менеджменту, між стадіями життєвого циклу об'єкта управління, між рівнями управління по вертикалі та по горизонталі; маркетинговий передбачає орієнтацію об'єкта управління на споживача; функціональний, при якому потреби представлені як сукупність функцій, які потрібно здійснити, щоб задовольнити потребу; динамічний, при якому об'єкт управління розглянуто у контексті причинно-наслідкових зв'язків; відтворювальний підхід зорієнтовано на постійне поновлення виробництва для задоволення попиту на ринку все більш ефективним способом; процесний містить серію безперервних дій, послідовність етапів управління; нормативний передбачає встановлення певних нормативів, стандартів керування у всіх підсистемах системи менеджменту; кількісний базується на застосуванні головним чином кількісних оцінок системи управління за допомогою математичних методів, способів економічної статистики, бальної системи [2].

Представлені класифікації, визначаючи головні тренди сучасної наукової думки стосовно підходів до сутності стратегічного управління, відіграють важливу роль у вивченні сутності даного виду управлінської діяльності, але основним їх недоліком є занадто великий діапазон угруповань, що заважає концентрації дослідників саме на суті стратегічного адміністрування.

Тому в даній роботі поставлена мета дослідити сучасні теоретичні напрямки вивчення сутності стратегічного управління та на їх аналізі представити компакту класифікацію, яка дозволяє виділити визначальні складові стратегічного менеджменту.

В процесі дослідження крім таксономії застосовані такі методи як гіпотезо-дедуктивний, який дозволив виділити базові ознаки групування підходів до сутності стратегічного управління; прийом узагальнення, що дозволив виявити загальні властивості певних розглянутих підходів; метод абстрагування, який сприяв уникненню дослідження несуттєвих рис стратегічного управління.

Основний матеріал дослідження. Сукупність сучасних підходів до стратегічного управління дозволяє застосувати наступні класифікаційні ознаки, що представлені на рисунку.

Рис. Класифікаційні ознаки сучасних підходів до сутності стратегічного управління (складено авторами)

До групи технологічних підходів до сутності стратегічного управління віднесено в першу чергу процесний, в межах якого у главу кута поставлена технологічна ознака, тобто його відрізняє сукупність певних етапів, які потрібно пройти, щоб досягти мети розвитку підприємства та реалізувати його місію. Так, П. Гордієнко та однодумці визначають стратегічне управління як динамічну сукупність п'яти взаємопов'язаних управлінських процесів. Ці процеси логічно вбудовані в один цілісний

механізм, всередині якого існує стійкий зворотний зв'язок і, відповідно, зворотний вплив кожного процесу на інші і на всю їх сукупність [3. С. 11]. О. Ревенко доводить, що під стратегічним управлінням розуміють цілеспрямований процес створення необхідних умов для кількісно-якісних перетворень і координації дій, спрямованих на попередження формування і ліквідацію протиріч, що виникають у внутрішньому середовищі внаслідок його взаємодії зовнішнім оточенням [4]. А. Хорин та В. Керімов пропонують таку послідовність управлінських процесів, які логічно впливають один на одного: аналіз середовища, визначення місії, формулювання бачення, окреслення цілей, розробка стратегії, її реалізація, оцінка та контроль виконання стратегії [5]. П. Забелін визначає стратегічне управління як технологію в умовах підвищеної нестабільності факторів зовнішнього оточення та їх невизначеності у часі [6]. Підбиваючи підсумок дискусії щодо процесного підходу до стратегічного управління, В. Мікловда, Т.Клишко та їх співавтори стверджують, що стратегічний менеджмент як процес знаходиться у постійному русі і являє собою замкнутий цикл, який передбачає постійне повернення до етапів, що були пройдені, однак зазнали якісних змін; крім цього, вважають автори, складові процесу стратегічного управління не є ізольованими, вони не тільки взаємопов'язані, але накладаються за часовими рамками один на одного [7. С.27].

До групи технологічних підходів віднесено функціональний ракурс. Так, як поліфункціональну діяльність розглядає стратегічне управління підприємством В. Марцін [8]. Технологічним можливо назвати тренд поглядів на сутність стратегічного управління як сукупності управлінських рішень.

Структурна група підходів містить в першу чергу інституціональний підхід до визначення стратегічного управління. Автори пропонують стратегічне управління розглядати як систему з безліччю елементів, що дозволяє уявити його структурну побудову [1. С. 10]. Розглядаючи інституціональні проблеми корпоративного управління, Є. Палига виводить такі інституціональні завдання, вирішення яких сприяє підвищенню ефектив-

ності управління, головним чином стратегічного. По-перше, це підвищення якості інституціонального середовища в цілому і державного управління зокрема, що означає забезпечення надійної специфікації і захищеності прав власності, підвищення якості законодавства, пом'якшення проблем асиметричності розподілу інформації тощо. По-друге, це розвиток конкуренції для створення відповідних стимулів і механізмів інформування принципалів щодо дій агентів. По-третє, використання так званих «нерегуляторних альтернатив», до яких можливо віднести самостійне узгодження проблем корпоративного управління учасниками відносин, страхування відповідальності. І, нарешті, – зміни у моделі корпоративного управління внаслідок цілеспрямованих дій, орієнтованих на створення нових норм і вдосконалення механізму право заснування [9]. До другої групи віднесено системний підхід, якій розкривають В. Мікловда та Н. Кубіній [10].

За інтегральною ознакою можливо вказати підхід з позиції управлінських рішень, який поєднує технологічні аспекти з структурним наповненням управлінських рішень як основи стратегічного менеджменту. Крім цього до даної групи відносимо концептуальний підхід, що дозволяє окреслити такі важливі аспекти стратегічного менеджменту, як спрямованість на забезпечення довготривалого успіху, стійкості конкурентних позицій, створення і підтримку довгострокових конкурентних переваг, адекватне реагування на зовнішні зміни, необхідність стратегічної орієнтації персоналу підприємства [1. С. 10].

Висновки. Важливим напрямком дослідження сутності стратегічного управління виступає таксономія, яка дозволяє через групування сучасних підходів виділити основні ознаки явища, що вивчається, а це в свою чергу надає можливості виявити його категоріальне наповнення.

Аналіз публікацій показав певну обмеженість сучасних класифікацій підходів до сутності стратегічного управління, що надало можливості запропонувати об'єднати всі підходи за трьома ознаками.

До першої групи підходів, що об'єднані за ознакою технологічності, віднесено процесний, функціональний та певною мірою підхід з позиції прийняття управлінських рішень. Дана група передбачає наголос у підходах на послідовність певних дій, які повинні зробити керівники економічної системи в процесі стратегічного управління.

До другої групи віднесено підходи, що об'єднані за ознакою структурності. Дана група підходів до сутності стратегічного управління передбачає такі точки зору науковців, які містять оцінку складових елементів стратегічного управління. До цієї рубрики віднесено інституціональний та системний підходи.

Третю групу названо інтегральною, до неї віднесено підходи, що поєднують технологічну ознаку та структурний принцип. До даної групи віднесено підхід з позиції прийняття управлінських рішень та концептуальний підхід.

В подальших дослідженнях заплановано сконцентрувати увагу на системному підході до стратегічного управління, що дозволить визначити ефективність функціонування окремих елементів та забезпечити їх функціональну оптимальність, що буде сприяти підвищенню теоретичного базису стратегічного менеджменту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пастухова В.В. *Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: Монографія.* – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.
2. Соловьев В.С. *Стратегический менеджмент: Учебник.* – Ростов-на-Дону: Феникс; Новосибирск: Сиб. соглашение, 2002. – 448 с.
3. Гордієнко П.Л. *Стратегічний аналіз: Навч. посібник / П.Л. Гордієнко, Л.Г. Дідковська, Н.В. Яшкіна.* – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Алеута, 2008. – 478 с.
4. Ревенко О.В. *Стратегічне управління розвитком підприємства: Дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.* – Харків, 2006. – 153 с.

5. Хорин А.Н. Стратегический анализ / А.Н. Хорин, В.Э. Керимов. – М.: Эксмо, 2006. – 288 с.
6. Забелин П.В. Основы стратегического управления: Учебн. пособие / П.В. Забелин, Н.К. Моисеева. – М.: Информационно-внедренческий центр «Маркетинг», 1998. – 195 с.
7. Мікловда В.П. Регіон: проблеми стратегічного розвитку / В.П. Мікловда, Н.Ю. Кубіній, Г.М. Ножова, Т.Ю. Климко. – Ужгород: Ліра, 2008. – 196 с.
8. Марцін В.С. Деякі підходи до стратегічного планування в умовах ринкової трансформації / В.С. Марцін // Регіональна економіка. – 2005. – № 2. – С. 220-224.
9. Палига Є.М. Інституціональні проблеми корпоративного управління // Регіональна економіка. – 2010. – № 2. – С. 7-17.
10. Конкурентоспроможність економічних систем та стратегічне управління нею: гносеологічний та утилітарний ракурси: Монографія / В.П. Мікловда, Ф.Ф. Шандор, Н.Ю. Кубіній та ін. – Мукачево: Карпатська вежа, 2015. – 420 с.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2016

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор, член-кореспондент
НАН України, завідувач кафедри економіки підприємства ДВНЗ
«Ужгородський національний університет» **В.П. Мікловда**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
«Економічна теорія та кібернетика» Одеського національного
морського університету **Ю.О. Наврозова**